

Griffie

Commissie voor Ecologie en Ruimte

Datum commissievergadering : - -

Document nummer : 3369704
Behandelend ambtenaar : S.T. Buijze
Directie/bureau : Ecologie/Water
Nummer commissiestuk : - -
Datum : 26 februari 2013
Bijlage(n) : 1

Onderwerp:

Deltaprogramma, stand van zaken voorjaar 2013

Voorstel van GS aan PS:

X Ter informatie

Europa paragraaf

Nee

Opmerkingen van het Presidium/Griffie:

In het najaar van 2012 hebben Gedeputeerde Staten toegezegd om de Staten halfjaarlijks te informeren over de voortgang van het Deltaprogramma. Bijgaande notitie (incl. bijlagen) strekt daartoe

Voorafgaand aan agendering (informerende notitie op de lijst ingekomen stukken) voor de commissie ER op 29 maart 2013, is een beeldvormende themabijeenkomst over het Deltaprogramma georganiseerd op vrijdag 15 maart van 9.30-11.30 uur. De commissie ER heeft hier op 1 maart mee ingestemd.

Griffier van Provinciale Staten,
namens deze,

J. Dankers

Bijlage(n):

1. Het Deltaprogramma en belang voor Noord-Brabant (incl. bijlagen)

Notitie ten behoeve van commissie voor Ecologie en Handhaving

Najaar 2012 hebben wij toegezegd om uw Staten halfjaarlijks te informeren over de voortgang van het Deltaprogramma. Hiertoe is de notitie “Deltaprogramma en het belang voor Noord-Brabant, stand van zaken voorjaar 2013” met bijlagen toegevoegd.

Europa paragraaf:

Niet van toepassing

Beoogd effect:

Provinciale Staten informeren over de voortgang van het Deltaprogramma en gelegenheid bieden om hierop te reageren.

's-Hertogenbosch, 26 februari 2013,

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

‘Het Deltaprogramma en belang voor Noord-Brabant’

- Notitie voor de commissie Ecologie en Ruimte, voorjaar 2013

1. Introductie

Op nationaal niveau worden momenteel strategieën voorbereid voor de waterveiligheid (bescherming tegen overstromingen) en de zoetwatervoorziening op lange termijn, 2050-2100. Deze voorbereidingen gebeuren in het nationale Deltaprogramma onder regie van de deltacommissaris.

Doel van deze notitie

In de periode feb-mrt 2013 bieden de regionale stuurgroepen (van de deelprogramma's onder het Deltaprogramma) gelegenheid aan de achterbannen om hun mening in te brengen over de in beeld gebrachte strategieën, en om aan te geven welke mogelijkheden men ziet voor combinaties met regionale ambities, ontwikkelingen en plannen.

Met de voorliggende notitie informeren wij u over de stand van zaken in het Deltaprogramma en wat in dat kader relevant is voor de provincie Noord-Brabant.

Betrokkenheid PS

De Statencommissie Ecologie (EH0183) is 9 nov-2012 voor de eerste keer geïnformeerd over de voortgang in het Deltaprogramma en is afgesproken dat PS voortaan halfjaarlijks zal worden betrokken. Voorliggende notitie is gericht op de stand van zaken voorjaar 2013:

- 15 maart: beeldvormende themabijeenkomst, met ambtelijke toelichting.

- 29 maart: ter informatie geagendeerd in de statencommissie Ecologie en Ruimte.

Eind mei wordt de Startnotitie Provinciaal Waterplan besproken, waarin het Deltaprogramma een belangrijk onderdeel is. De volgende informatiemomenten over het Deltaprogramma zijn najaar 2013 en voorjaar 2014.

Medio 2014 zal de deltacommissaris zijn advies uitbrengen aan de minister van IenM. Einde 2015 zal het Rijk besluiten nemen. Parallel of volgtijdelijk aan de rijksbesluiten, kunnen de provincies provinciaal beleid vastleggen in o.a. provinciale plannen (einde 2015) en structuurvisies.

Leeswijzer

Deze notitie gaat achtereenvolgens in hoofdstuk 2 in op de opbouw van het Deltaprogramma en de processtappen naar de deltabeslissingen; in hoofdstuk 3 op de provinciale rol en de kansen voor Noord-Brabant. Eerst op het gebied van waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie (3.1), zoetwater (3.2) en in de zuidwestelijke delta (3.3).

In de bijlagen treft u de documenten aan die tevens dienen voor de regionale consultatieronde (feb-mrt 2013) onder gemeenten en maatschappelijke organisaties.

2. Deltaprogramma

Voorgeschiedenis

In 2008 heeft de Deltacommissie, o.l.v. oud-minister Veerman, aanbevelingen gedaan over de manier waarop ons land de komende eeuw de waterveiligheid moet verbeteren en de zoetwatervoorziening op orde moet houden, rekening houdend met klimatologische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Volgens de commissie is de wateropgave voor Nederland niet acuut, maar wel urgent. De belangrijkste aanbeveling van de commissie was te komen tot de Deltawet.

Deltawet en Deltafonds

De Deltawet (van kracht sinds 1 jan 2012) vormt de wettelijke basis voor het Deltafonds en regelt dat er een deltacommissaris is. Het Deltafonds bevat de middelen voor het bekostigen van de maatregelen en voorzieningen van nationaal belang die nodig zijn voor een veilige delta en een adequate zoetwatervoorziening.

Deltaprogramma

Vooruitlopend op de Deltawet, heeft het kabinet al in 2010 een deltacommissaris (dhr. W. Kuijken) benoemd; deze voert de regie over het Deltaprogramma en biedt het kabinet ieder jaar een geactualiseerd voorstel aan voor de invulling van het Deltaprogramma. Dit gebeurt in samenspraak met de betrokken overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven en waar mogelijk met een innovatieve aanpak.

Het voorstel van de deltacommissaris en de reactie van het kabinet worden vervat in de jaarlijkse rapportage, die de Tweede Kamer op Prinsjesdag ontvangt. De laatst verschenen rapportage is het 'Deltaprogramma 2013' (DP2013), zie

<http://www.deltacommissaris.nl/onderwerpen/deltaprogramma/publicaties/>

Het Deltaprogramma levert in 2014 voorstellen op van de deltacommissaris voor een aanpak, die uiteindelijk moet uitmonden in een samenhangende set van 'deltabeslissingen'. Daarover besluiten kabinet en Tweede Kamer.

De volgende deltabeslissingen worden voorzien:

- Deltabeslissing Waterveiligheid: betreft de waterveiligheidsnormering.
- Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie: betreft meerlaagsveiligheid, klimaatbestendige stad.
- Deltabeslissing Zoetwaterstrategie: betreft het op orde houden van de zoetwatervoorziening.
- Deltabeslissing RijnMaasdelta: betreft de structurerende keuzen voor aanpak van de wateropgaven in dit overgangsgebied van zee en rivieren.
- Deltabeslissing Peilbeheer IJsselmeergebied: betreft de afwatering naar de (stijgende) Waddenzee en de rol van het IJsselmeer als zoetwatervoorraad.

De deltabeslissingen geven richting aan de uitvoering van maatregelen die na 2015 worden gestart, na afronding van de lopende programma's (zoals het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma, Ruimte voor de Rivier, Maaswerken).

Adaptief deltamanagement

Het Deltaprogramma zoekt oplossingen voor vraagstukken die zich deels op de lange termijn voordoen. Het is moeilijk en meestal niet wenselijk om maatregelen voor de komende 50 tot 100 jaar nu al helemaal vast te leggen. Oplossingen kunnen immers het beste meegroeien met nieuwe inzichten en omstandigheden. Het is wenselijk om te waarborgen dat het mogelijk blijft die oplossingen tegen de tijd dat ze nodig zijn kosteneffectief uit te voeren. Op de korte termijn is het wenselijk om al de eerste stappen te zetten die in ieder scenario zinvol zijn (no regret).

Adaptief deltamanagement gaat niet over het uitstellen van beslissingen of maatregelen, maar over het zetten van de juiste stappen op het juiste moment. Via de werkwijze van adaptief deltamanagement zoekt het Deltaprogramma bovendien naar strategieën die flexibel zijn, brengt de toegevoegde waarde van flexibiliteit in beeld en weegt dit mee, net als andere factoren.

Proces en organisatie Deltaprogramma

Het Deltaprogramma werkt toe naar voorstellen in 2014. De voorbereiding is stapsgewijs opgebouwd:

- knelpuntenanalyse ('DP2012', aan de Tweede Kamer aangeboden dd. sep-2011)
- mogelijke strategieën ('DP2013', aan de Tweede Kamer aangeboden dd. sep-2012)
- kansrijke strategieën ('DP2014', aan de Tweede Kamer aan te bieden dd. sep-2013)
- voorkeursstrategieën, oftewel de voorstellen van de deltacommissaris aan het kabinet.

De advisering hierover wordt voorbereid in de stuurgroepen van de deelprogramma's en in de nationale stuurgroep Deltaprogramma.

De provincie Noord-Brabant heeft, behalve met de generieke deelprogramma's ('Veiligheid', 'Zoetwater' en 'Nieuwbouw- en Herstructurering'), te maken met de gebiedsgerichte deelprogramma's Zuidwestelijke Delta, Rijnmond-Drechtsteden en Rivieren. Resultaten van het project Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) worden meegenomen in het deelprogramma Zoetwater.

De provincie Noord-Brabant is bestuurlijk vertegenwoordigd in de stuurgroepen van de gebiedsgerichte deelprogramma's Zuidwestelijke Delta en Rivieren (stuurgroepen Delta Maas en Delta Rijn) en in de stuurgroep DHZ.

In de nationale stuurgroep Deltaprogramma zijn vertegenwoordigd de (voorzitters van de) stuurgroepen van de deelprogramma's, de ministeries en de koepelorganisaties (IPO, UvW, VNG).

In de huidige fase, voorjaar 2013, gaat het om de vorming van kansrijke strategieën. Daarbij worden landelijk eenduidige criteria gehanteerd. Bij aanvang van deze fase heeft de deltacommissaris, t.b.v. de consultatie van achterbannen, al een aantal voorlopige richtingen beschreven in de Nota 'Stand van denken voorlopige richtingen in het Deltaprogramma' dd. 4 dec 2012 ([bijlage 1](#)).

Voorjaar 2013 bespreken de regionale stuurgroepen de kansrijke strategieën; zij bezien daarbij ook hoe deze uitpakken voor economie en ecologie. In de regionale consultatieronde kunnen de achterbannen hierin hun bijdrage leveren.

3. Provinciale rol en kansen voor Noord-Brabant

Voor de provincies is het Deltaprogramma van groot belang, met name vanwege de ruimtelijke afwegingen die nodig zijn in de voorbereiding van de beoogde rijksbesluiten (de deltabeslissingen, einde 2015) en de inbedding ervan in de ruimtelijke (en ruimtelijk-economische) ontwikkeling.

In de voorbereidingen op de deltabeslissingen heeft de provincie een adviserende rol. Parallel aan de rijksbesluiten, kunnen de provincies de ruimtelijke doorwerking ervan vastleggen in provinciale plannen (einde 2015) en structuurvisies. Deze provinciale rol is reeds voorzien in de Agenda van Brabant en de Uitvoeringsagenda (UA19).

Dit hoofdstuk gaat in op de voor Noord-Brabant relevante elementen en afwegingen t.a.v. de waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie (3.1); de zoetwatervoorziening (3.2) en de zuidwestelijke delta (3.3).

3.1 Waterveiligheid en Ruimtelijke adaptatie

Provinciale rol

In de voorbereidende fase naar deltabeslissingen *Waterveiligheid* kunnen provincies hun rol pro-actief oppakken door bereidheid uit te spreken de consequenties van de noodzakelijke maatregelen mee te nemen en te verankeren in **ruimtelijk beleid**.

In de uitvoering kan de provincie de **rijksinvesteringen in waterveiligheid benutten** door mee te koppelen met gebiedenaanpak en natuur, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit (vergelijk de provinciale rol bij de Ruimte voor de Rivier-aanpak in de Noordwaard en Overdiepse Polder).

Langs de grote rivieren is het streven ‘Meer ruimte voor de rivier waar het kan, dijkversterking waar het moet’.

Provincies hebben belang bij **synergie** tussen investeringen in de waterveiligheid en wateroverlast-aanpak en andere belangen.

T.a.v. de deltabeslissing *Waterveiligheid*, de nieuwe normeringen (de modernisering en actualisering van de normen voor primaire keringen) en de waterveiligheidsstrategie op lange termijn, zal het Rijk besluiten nemen en beleidskaders opstellen.

T.a.v. meerlaagsveiligheid (1 preventie, 2 ruimtelijke inrichting, 3 rampenbeheersing) zien provincies slechts een zeer beperkt aantal gebieden waar eventueel ruimtelijke maatregelen en/of rampenbeheersing zodanig realiseerbaar kunnen zijn dat sprake kan zijn van een uitwisseling met preventieve maatregelen.

Bij het klimaatbestendig maken van steden zijn provincies betrokken vanuit hun verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ontwikkeling (bijv. groen-blauwe dooradering).

Bij meerlaagsveiligheid en klimaatbestendigheid van steden (*Ruimtelijke Adaptatie*) is primair het Rijk aan zet om beleidskaders te formuleren. Voor aanpak van wateroverlast zijn de gemeenten als eerste de regisserende overheid.

Omdat de deltabeslissingen (2015) deels nog een tussenfase zullen zijn naar de uitvoering, zullen geselecteerde maatregelen later nog nader worden ingevuld en uitgewerkt. Hierdoor is het tevens mogelijk om ambities en gebiedswensen toe te voegen en/of te ontwikkelen.

Hoogwaterbescherming in Noord-Brabant

De hoogwaterbescherming langs de grote wateren en rivieren speelt zich af langs een deel van de oostgrens (Cuijk – Boxmeer) en vrijwel de gehele noord- en westgrens (Cuijk – Heusden – Woudrichem – Werkendam – Geertruidenberg – Willemstad – Bergen op Zoom), inclusief de Bergsche Maas en het Dongemondgebied met het buitenpand van het Wilhelminakanaal van Geertruidenberg tot aan Oosterhout.

In een regioproces zijn strategieën en maatregelen opgesteld voor de waterveiligheid langs de grote wateren en rivieren (zie [bijlage 2.1](#) en [bijlage 2.2](#)).

De belangrijkste conclusies zijn:

- Vertrekpunt is en blijft dat de **preventie op orde** blijft en gehouden wordt.
- Nadrukkelijke aandachtspunten bij de strategie “**Doe meer met dijken**” zijn waarden als: leefbaarheid, landschap, natuur en cultuurhistorie. Bij deze strategie zijn een aantal locaties in beeld die om speciale aandacht vragen. Het betreft hier overwegend cultuurhistorisch belangrijke plaatsen als Grave, Heusden, Woudrichem, Willemstad.

Ook plaatsen met kenmerkende ruimtelijke eigenschappen die verband houden met de relatie landschap, bebouwing, dijk vragen om een ontwerpopgave om waarden te sparen en/of te ontwikkelen.

- De strategie “**Ruimte voor de Rivier-Plus**” biedt kansen en mogelijkheden voor een kwaliteitsimpuls. Langs de Maas wordt gedacht aan buitendijkse maatregelen en het gelijktijdig realiseren van natuur (EHS), landschap, cultuur (Maasheggen), watersport en recreatie, in het huidige winterbed (hiertoe behoren ook de van oorsprong aanwezige grote dijkmeanders). Ook zijn binnendijkse maatregelen nodig. Het gaat om dijkverleggingen voor de verruiming van het doorstroomprofiel en of de aanleg van retentiegebieden. Hiervoor zijn langs de Maas (ook in het Gelderse) in beeld: retentiegebieden westelijk deel van de Kraaienbergse plassen, zuidelijk van Keent en Wijchen-Heumen, dijkverleggingen nabij Heumen, Overasselt, Moordhuizen, Alem, Bokhoven-Heusden, Hedel, Drongelen, Hank.

Daarnaast spelen enkele knelpunten in de Maas die om aanpak vragen:

- De weg Oeffelt-Gennep evenals de naastgelegen oude spoorbaan in de uiterwaard, de flessenhals Katwijk-Mook, Ravenstein (veevoederfabriek en spoorbrug), brug A2 en spoorbrug bij Hedel, brug A27 bij Geertruidenberg. De genoemde retentiegebieden zijn landschappelijk ongewenst dan wel moeilijk inpasbaar. Dit vereist een nadere studie naar noodzaak, inpasbaarheid e.d.
- Langs de Boven Merwede (Woudrichem – Werkendam) zijn nog buitendijkse maatregelen mogelijk. Een nadere beschouwing van het doelbereik is nodig om te bepalen of tot ingrijpender maatregelen besloten moet worden. Een groene rivier door het Land van Heusden en Altena is om meerdere redenen als ongewenst aangemerkt.
- De diepteligging van het zomerbed van de Maas en het handhaven hiervan vragen nader onderzoek en uitspraken van rijkszijde. De uitkomst hiervan is bepalend voor de omvang een maatregelenpakket tot aan 2050.
- Rondom en zuidelijk van Geertruidenberg dient zich de afweging tussen dijkversterking of de bouw van twee keersluizen aan. Ten westen van Geertruidenberg is vanwege de invloed van de zee alleen dijkversterking aan de orde. Dit kan uitgesteld worden als blijkt dat berging van rivierwater op de Grevelingen soelaas biedt.

Bestuurlijk zijn de eerste reacties op de kansrijke strategieën aan te merken als “**Rivier-verruiming waar het kan, dijkversterking waar het moet**”.

Bestuurders willen snel duidelijkheid over de nieuwe normering zodat een relatie gelegd kan worden met de benodigde maatregelen. De rampenbestrijding vraagt een optimaliseringslag. Dit vraagt afstemming, samenwerking op nationaal niveau. Om te kunnen bepalen wat nodig/zinnig is in de ruimtelijke ordening, zijn eveneens afspraken en/of kaders op nationaal niveau nodig, met name op het gebied van vitale netwerken.

Communicatie

De provincies trekken de regioprocessen om op die manier samen met partijen de vragen binnen het Deltaprogramma te beantwoorden die verband houden met hoogwaterbescherming. Op deze manier kan rekening gehouden worden met de karakteristieken van gebieden, gebiedsontwikkelingen, meekoppelmogelijkheden en wensen/ambities. Zo ook in Brabant. De uitkomsten zoals deze nu voorliggen, zijn tot stand gekomen in een groot aantal werkbijeenkomsten in en met de regio's. De uitkomsten zijn vervolgens bestuurlijk tussen partijen besproken. De uitkomsten zijn nu beschikbaar voor een consultatie van de volksvertegenwoordigende organen. Om de informatie voor de gemeenteraadsleden zo helder en uniform mogelijk aan te bieden, organiseert de provincie samen met de gemeenten drie informatie-avonden in maart 2013 verspreid over de provincie.

Gemeenteraadsleden worden hiervoor uitgenodigd (ook PS-leden en leden van Algemene vergaderingen van waterschappen zijn welkom). Het is aan de wethouders/bestuurders om met hun raden (achterbannen) afspraken te maken over het bespreken van de resultaten van deze fase. De uitkomsten hiervan komen in een bestuurlijk overleg begin april 2013 aan bod. Daarna worden de resultaten via de stuurgroepen van de gebiedsprogramma verankerd in het Deltaprogramma dat jaarlijks aan de Tweede Kamer wordt aangeboden

3.2 Zoetwatervoorziening rivierengebied en zandgronden

Provinciale rol

De provinciale rol kan liggen in het sturen van het aanbod van zoetwater via de **ruimtelijke ontwikkeling** in relatie tot regionale zoetwaterstrategieën voor o.a. landbouw, natuur, drinkwater.

De beschikbaarheid van zoetwater van voldoende kwaliteit is een belangrijke **bestaansvoorwaarde voor veel gebruiksfuncties** en wordt, bij vaker optredende droogte, sterker bepalend voor de regionale ontwikkeling.

De aanvoer via de Maas vereist een internationale agendering. Daarnaast streeft de provincie naar synergie van de zoetwaterstrategie met waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water) en natuur (Natura 2000, EHS).

Het generieke deelprogramma Zoetwater ontwikkelt strategieën om om te gaan met effecten van klimaatveranderingen zoals een stijgende zeespiegel, een toenemende verdamping en minder neerslag in de zomer. Bij toenemende droogte neemt de verzilting in laag Nederland toe, het aanbod van rivierwater af en de vraag naar water toe. Dit vraagt een bezinning op de zoetwatervoorziening, verdeling en gebruik.

De provincies streven ernaar dat de deltabeslissing *Zoetwatervoorziening* een robuuste en transparante zoetwaterstrategie voor Nederland omvat. Daar hoort bij hoe om te gaan met zoetwater in gebieden waar aanvoer wel mogelijk is, maar ook in gebieden waar dat niet (langer) mogelijk is.

Het deelprogramma Zoetwater wordt gevoed door regionale deelprogramma's en projecten. In het navolgende gaan we in op de inzichten voor het Land van Heusden en Altena en de Brabantse zandgronden (zie ook [bijlage 3.1](#)).

Land van Heusden en Altena

Voor het Land van Heusden en Altena komen, bij een toename van watertekorten op lange termijn, strategieën naar voren, gericht op enerzijds uitbreiding van de waterinlaat uit het hoofdwatersysteem en anderzijds versterking van de zelfvoorzienendheid binnen de regio. Maatregelen t.b.v. opvang, voorraadvorming en aanvoerroutes kunnen worden gecombineerd met gebiedsontwikkeling. Voor transitie naar meer zelfvoorzienendheid zullen eerst onderzoek en praktijkexperimenten nodig zijn, met specifieke aandacht voor het gebruik van water voor drinkwaterwinning en de land- en tuinbouw.

Zandgronden

Voor een groot deel van Noord-Brabant, op de zandgronden, kan bij toenemende watertekorten niet worden ingezet op extra aanvoer van water. Op de droge zandgronden is de verwachting dat toenemende watertekorten in 2050 zullen leiden tot grondwaterstands dalende, terwijl de vraag/het gebruik zal stijgen.

De effecten van toenemende watertekorten hebben negatieve invloed op ruimtelijke en economische functies, zoals landbouw, drinkwaterwinning, energievoorziening, industrie, recreatie.

WATERAANVOER is hier maar beperkt mogelijk. Met name op de droge zandgronden zal de nadruk moeten liggen op vergroting van de zelfvoorzienendheid d.m.v. vasthouden en besparen. Vasthouden en besparen vereist ook het in balans brengen van vraag en aanbod van water en heeft betrekking op zowel droogte als wateroverlast. Voor Brabant is van belang dat het Deltafonds ook dergelijke regionale maatregelen ondersteunt, zoals:

- meer zelfvoorzienendheid (conservering en voorraadvorming, waterbesparing, aanpassing landgebruik)
- aanvoer uit het hoofdwatersysteem op dezelfde capaciteit houden
- optimalisatie in de water-infrastructuur, ook in de haarvaten

Ter informatie zijn de ambities en korte termijn maatregelen bijgevoegd van de verschillende zoetwaterregio's in Nederland ([bijlage 3.2](#)) en [bijlage 3.3](#)).

3.3 Zuidwestelijke delta

Provinciale rol

In de zuidwestelijke delta doen zich nu kansen voor om, door meekoppeling met de veiligheidsmaatregelen, de opgetreden economische stagnatie en ecologische achteruitgang ten goede te keren. Dat zou kunnen bij het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer, getij terug op de Grevelingen en een verbinding tussen beide wateren. Het Rijk zal over deze kwesties in 2014 keuzes gaan maken in de rijksstructuurvisie.

Om die keuzes te beïnvloeden, wil de provincie Noord-Brabant, samen met Zeeland en Zuid-Holland, komen met een goede **financieringsstrategie voor gebiedsontwikkeling**, in combinatie met de maatregelen uit het Deltafonds.

Vanwege de sterke relatie met de ruimtelijk-economische ontwikkeling in de Zuidwestelijke Delta is de provinciale inzet ook gericht op **integrale inzet van financiële rijksmiddelen**, dus niet alleen veiligheid en zoetwater maar ook waterkwaliteit uit het Deltafonds.

De stuurgroep Zuidwestelijke Delta, in 2008 ontstaan uit de Deltaraad, heeft in haar 'Uitvoeringsprogramma ZWD 2010-2015+' de regionale ambities vastgelegd om de ecologie, economie en waterveiligheid in de delta in onderlinge samenhang te verbeteren. Na de aanleg van de deltawerken, waardoor o.a. Volkerak-Zoommeer en Grevelingen van elkaar zijn gescheiden, kampen de wateren met te weinig waterverversing waardoor problemen zoals zuurstofloosheid en giftige blauwalgen ontstonden¹.

Vanaf 2010 werkt de stuurgroep tevens aan de lange termijnopgaven waterveiligheid en zoetwater in het kader van het Deltaprogramma.

De ambitie van de drie provincies ligt in het weer terugbrengen van zout in het Volkerak-Zoommeer en getij op de Grevelingen, met een verbinding tussen beide wateren. Dat is de oplossing om de watersystemen weer robuust gezond te maken en het economische gebruik weer op gang.

¹ Bij een combinatie van warme perioden en droogte ontstaat op grote schaal 'bloei' van de giftige blauwalg, waardoor geen water uit het zoete Volkerak-Zoommeer kan worden ingenomen voor de landbouw en het doorspoelen van polders.

De drie provincies werken (in nauw overleg met de betrokken gemeenten en belanghebbenden) in het programma ‘Gebiedsontwikkeling Volkerak-Zoommeer en Grevelingen’ toe naar een financieringsstrategie om de regionale ambitie te verzilveren. Daar zijn ruimtelijke keuzes voor nodig.

De in 2012 gestarte voorbereiding van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer werkt toe naar richtinggevende keuzes in 2014 over drie kwesties:

- wel of geen terugkeer van getij op de Grevelingen;
- wel of geen terugkeer van zout in het Volkerak-Zoommeer;
- wel of geen extra waterberging op de Grevelingen.

Alle drie de kwesties zullen integraal worden afgewogen.

Getij op de Grevelingen biedt bovendien kansen voor een getijcentrale in de Brouwersdam tussen Noordzee en Grevelingen (momenteel in onderzoek en één van de innovatieprojecten onder TOPsector Water).

Extra kansen en mogelijk kostenvoordeel komen in beeld als beide bekkens weer met elkaar worden verbonden. In dat licht is de kwestie waterberging op de Grevelingen interessant omdat daarvoor een verbinding tussen beide bekkens nodig is die meerdere doelen kan dienen. Wellicht biedt deze verbinding ook kansen voor nieuwe verdienmogelijkheden op Grevelingen en Volkerak-Zoommeer, of betere verdienmogelijkheden.

Voor de drie provincies is het van belang de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het Volkerak-Zoommeer op het water en het omringende land weer op gang te brengen (o.a. toerisme, waterrecreatie, vrije tijdseconomie, visserij, natuur/landschap, leefbaarheid). In het programma Gebiedsontwikkeling Grevelingen en Volkerak-Zoommeer onderbouwen de provincies hun ambities met een financieringsstrategie. Daarin zullen de kosten en baten en eventuele kostenbesparings-mogelijkheden overall worden beschouwd; immers de kosten en baten dalen deels op het water en deels op het land neer en komen terecht bij verschillende partijen (rijk, regionale overheden, bedrijfsleven). De drie provincies werken nauw samen in het programma Gebiedsontwikkeling om de mogelijke kansen samen met stakeholders om te zetten in daadwerkelijke programma's en arrangementen. Zo ontstaat uit de inmiddels al breed gedragen gezamenlijke ambitie, een realistisch en uitvoerbaar perspectief.

Het vastleggen van de keuzes in de rijksstructuurvisie zal wellicht niet meteen tot uitvoering komen, maar zal evenwel al ruim voor de daadwerkelijke implementatie het nodige perspectief bieden voor investeerders in de regio. In de gebiedsopgaven werkt de provincie Noord-Brabant (zie kader) nu al aan projecten, programma's en arrangementen zoals de Waterpoort en de zoetwatervoorziening, die zowel op korte als lange termijn bijdragen aan de ontwikkeling van het gebied.

Voor de lange termijn opgaven veiligheid en zoetwater in het kader van het deltaprogramma zijn strategieën ontwikkeld voor de gehele zuidwestelijke delta (zie [bijlage 4.1](#)). Uit oogpunt van kansen voor gebiedsontwikkeling (zie boven) zijn voor Brabant het meest relevant:

- eventuele waterberging op de Grevelingen (aanvullend op waterberging op het Volkerak-Zoommeer waartoe recent is besloten), vanwege de relatie met de regionale ambitie om de bekkens weer gezond te maken;
- de zoetwaterstrategie rond het Volkerak-Zoommeer en Hollands Diep, vanwege de nauwe relatie met de ambitie om het zout weer terug te brengen op het Volkerak-Zoommeer, op voorwaarde dat de zoetwatervoorziening van het gebied niet meer afhangt van het Volkerak-Zoommeer.

Vooruitlopend op de lange termijn zoetwaterstrategie voor de zuidwestelijke delta, spraken de stuurgroep ZWD en de staatssecretaris IenM in 2012 af een aantal ‘no regret’ maatregelen al uit te voeren/uit te werken, te weten:

- Verbetering van de zoetwatervoorziening in de regio west-Brabant, door middel van vergroting van de wateraanvoer uit het Hollands Diep, via de Roode Vaart (zie kader). Deze maatregel maakt dat de landbouw in west-Brabant (en op termijn, ingeval van een zout Volkerak-Zoommeer, op Tholen en St-Philipsland) onafhankelijk wordt van het instabiele Volkerak-Zoommeer. Deze maatregel brengt verbetering ten opzichte van de huidige situatie, maar is ook nodig als de zoute situatie zou worden hersteld in het Volkerak-Zoommeer.
- Minder zoutindringing bij de Nieuwe Waterweg door middel van een innovatief bellenscherm;
- Nieuwe aanpak van zoetzoutscheiding testen bij de Krammer-sluizen (bij positief resultaat is de methode later toepasbaar in de Volkerak-sluizen);
- Uitwerken van een business case over de doorvoer van zoetwater via de Krimpenerwaard naar Gouda;
- Efficiënter gebruik van zoetwater in de landbouw, in combinatie met langer vasthouden van regenwater in de bodem.

Ter informatie zijn de kenmerken van de grote wateren in de zuidwestelijke delta bijgevoegd in bijlage 4.2 en een brochure over de rijksstructuurvisie en gebiedsontwikkeling Grevelingen en Volkerak-Zoommeer in bijlage 4.3.

Kader **Provinciale gebiedsopgaven**

De provincie Noord-Brabant werkt nu al aan gebiedsopgaven die onderdeel zijn van de ambities in de zuidwestelijke delta.

Waterpoort

Waterpoort is een van de gebiedsopgaven uit de Structuurvisie RO, en is ontstaan mede vanuit het provinciale belang in het programma Zuidwestelijke Delta.

Waterpoort richt zich op het meest westelijke gedeelte van Brabant, het grensgebied met Zeeland en Zuid-Holland. Het omvat het grondgebied van vijf gemeenten rondom het Volkerak en het Zoommeer (Bergen op Zoom, Steenbergen, Moerdijk, Goeree-Overflakkee en Tholen). Nieuw elan is nodig in dit gebied dat te maken heeft met versnippering, een teruglopende economie, een afnemend inwoneraantal en voorzieningenniveau. Daarbij kiest de regio voor dat wat hen bindt, namelijk het thema 'water'.

Doelen daarbij zijn:

- land, water en bewoners weer beter verbinden. Het herstel van de relaties tussen stad, water en ommeland, dat door de Deltawerken zijn verstoord, via 'waterpoorten' (toegangspoorten tot zowel het open water als het stelsel van beken en kreken);
- robuustere en productievere relaties tussen bedrijven, burgers en overheid;
- regionale troeven en economische pijlers (her)ontdekken en verbinden;
- het gebied beter zichtbaar en beleefbaar maken (regiobranding) in relatie met de Brabantse Wal en de Zuiderwaterlinie.

Op 15 maart 2012 hebben 13 partijen hun handtekening gezet onder de intentieverklaring voor de gebiedsontwikkeling Waterpoort.

Programma's binnen Waterpoort direct relevant voor programma Zuidwestelijke Delta zijn onder meer de ontwikkeling van de oude havens en havenkanalen in het Volkerak-Zoommeer, inclusief omliggend gebied, project Roode Vaart (zie kader 1), ontwikkeling van het zoet watersysteem in West-Brabant als ruggengraat voor de vrije tijdseconomie, ecologie en de agrarische sector en programma 'innovatieve landbouw en zilte teelten'.

Verbetering zoetwatervoorziening west-Brabant

Via de waterloop 'de Roode Vaart' kan extra water naar west-Brabant worden gebracht om de huidige knelpunten in de zoetwatervoorziening direct op te lossen, en op een later moment zeer kosteneffectief extra maatregelen te kunnen treffen mocht dat nodig zijn voor een robuuste zoetwatervoorziening in west-Brabant en Zeeland (bijvoorbeeld in geval wordt besloten tot het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer).

Dit is mogelijk door het voor een groot gedeelte terugbrengen van water in de in de jaren '70 gedempte Roode Vaart in de kern van Zevenbergen. Het project maakt onderdeel uit van een variant van de plannen voor revitalisering van de kern Zevenbergen, het zogenoemde 'Masterplan Zevenbergen'. Vooralsnog gaat het om een hoeveelheid van 3,5 m³/s die in de huidige situatie in zeer droge omstandigheden noodzakelijk is als aanvulling op de huidige aanvoermogelijkheden van zoetwater via Oost-Brabant.

In september 2012 heeft de commissie ROW € 5 mln gereserveerd uit de middelen voor gebiedsontwikkeling ten behoeve van het project de Roode Vaart te Zevenbergen (ROW-0116). Tegelijkertijd heeft de commissie EH € 1,3 mln vrijgemaakt uit de begroting Ecologie (Provinciaal Water Plan). Project Roode Vaart bestaat uit het terugbrengen van water in het centrum van Zevenbergen voor een bedrag van € 23 mln. De gemeente Moerdijk koppelt hieraan het herinrichten van het centrum en het realiseren van alternatieve parkeervoorzieningen voor een bedrag van € 6 mln. In oktober 2012 heeft de gemeente Moerdijk besloten tot de zogenoemde 'blauwe variant' van het Masterplan Zevenbergen. Hiermee hebben alle betrokken partijen (Gemeente Moerdijk, Provincie Zeeland, Waterschap Brabantse Delta, Provincie Noord-Brabant en het ministerie van I&M) zich positief uitgesproken over het project en kunnen partijen tot definitieve afspraken komen. Om definitieve afspraken te kunnen maken is het noodzakelijk dat alle betrokken partijen (behalve het Rijk, deze bijdrage is definitief) hun financiële bijdrage definitief toezeggen en afspraken vastleggen in een samenwerkingsovereenkomst. Ondertekening vindt naar verwachting plaats in april 2013.

Bijlagen

- Bijlage 1. 'Stand van denken voorlopige richtingen in het Deltaprogramma' - Nota van de deltagcommissaris dd. 4 dec 2012
- Bijlage 2.1. 'Deltaprogramma: regioproces Noord-Brabant – Bestuurlijke noties bij document kansrijke strategieën'.
- Bijlage 2.2. Notitie naar aanleiding van opgestelde strategieën waterveiligheid langs de rivieren Eindrapportage regioproces (rapport en bijlagen) 'Ruimtelijke visies dijken en rivierverruiming'.
- Rapport adviesbureau Strootman en Acacia, i.o.v. provincie Noord-Brabant.
- Bijlage 3.1 Zoetwatervoorziening rivierengebied en zandgronden in Noord-Brabant
- Bijlage 3.2 Concept kaart NL – Ambities per zoetwaterregio
- Bijlage 3.3 Concept kaart NL – Zoetwater korte termijn maatregelen tot 2028, op weg naar ambities 2050
- Bijlage 4.1 Consultatienotitie ZWD: 'Strategieën voor veiligheid en zoetwater' – Notitie van de stuurgroep Zuidwestelijke Delta t.b.v. de regionale consultatieronde feb-mrt 2013.
- Bijlage 4.2 Paspoorten van de grote wateren:
- Haringvliet, Hollands Diep en Biesbosch
 - Volkerak-Zoommeer
 - Grevelingen
 - Markiezaatsmeer en Binnenschelde
 - Oosterschelde
 - Westerschelde
- Bijlage 4.3 'Ambities verzilveren in Grevelingen en Volkerak-Zoommeer - Rijksstructuurvisie en Programma Gebiedsontwikkeling', brochure.

Bijlagen bij Deltaprogramma, stand van zaken voorjaar 2013.

- Bijlage 1.** 'Stand van denken voorlopige richtingen in het Deltaprogramma' - Nota van de deltagcommissaris dd. 4 dec 2012
- Bijlage 2.** 'Deltaprogramma: regioproces Noord-Brabant – Bestuurlijke noties bij document kansrijke strategieën'.
Notitie naar aanleiding van opgestelde strategieën waterveiligheid langs de rivieren
- Bijlage 3.** Eindrapportage regioproces 'Ruimtelijke visies dijken en rivierverruiming'.

Rapport adviesbureau Strootman en Acacia, i.o.v. provincie Noord-Brabant.

- 3.a -** 1.1 Korte toelichting op het project 14
1.2 Regioproces Noord-Brabant 14
1.3 Leeswijzer 15
- 3.b -** 2.1 Opgave 18
2.2 Aanpak 20
- 3.c -** 3.1 Inleiding 26
3.2 Recente historische ontwikkeling van de Maas, Merwedens en Hollandsch Diep 26
3.3 Geomorfologie en hoogtekarte 28
3.4 Kenmerken en kwaliteiten van de verschillende landschapstypen 30
3.5 Stedelijke ontwikkeling 34
3.6 Gebruik van het winterbed 34
- 3.d - DEEL A**
4.1 Ruimtelijke Visie Doe Meer Met Dijken op hoofdlijnen 38
4.2 Doelbereik Strategie Doe Meer Met Dijken 44
4.3 Visie Deelgebied Noordoost 1 46
- 3.d - DEEL B**
4.4 Visie Noordoost 2 52
4.5 Visie West Boven Merwede 58
4.6 Visie Deelgebied West Bergsche Maas en Hollandsch Diep 62
4.7 Effectbepaling Strategie Doe Meer Met Dijken 70
- 3.e - DEEL A**
5.1 Ruimtelijke Visie Ruimte Voor De Rivier Plus op hoofdlijnen 76
5.2 Doelbereik Strategie Ruimte voor de Rivier 80
5.3 Visie Deelgebied Noordoost 1 (Boxmeer-Cuijk) 84
- 3.e - DEEL B**
5.4 Visie Deelgebied Noordoost 2 (Cuijk-Heusden) 88
5.5 Visie Deelgebied West Boven Merwede (Woudrichem-Werkendam) 94
5.6 Visie Deelgebied West Bergsche Maas 98
5.7 Effectbepaling Strategie Ruimte Voor De Rivieren Plus 102
- 3.f -** 6. Aanbevelingen voor opstellen voorkeursstrategie
- 3.g -** 7.1 Inleiding 112
7.2 Voorstel voor het omgaan met de 2e laag 113
7.3 Factoren van invloed bij gevolgbeperkende maatregelen 114
7.4 Korte typering van het overstromingsverloop per dijkkring in Noord-Brabant 116

3.h - Bijlagen

1. Kaarten Gebiedskwaliteiten, ontwikkelingen en ambities 120
2. Kaarten en Tabellenboek (Pipingkaarten, maatregelenpakketten en maatregelenkaarten), apart bijgevoegd

3.i - Colofon

Bijlage 4. Bijlagen bij Rapport adviesbureau Strootman en Acacia, i.o.v. provincie Noord-Brabant. Kaarten en Tabellenboek.

DOE MEER MET DIJKEN

- 4.a - 2.1 Resultaten Waterschappen Resultaten dijkentool en inschatting kosten per dijkvak
2.2 Kaarten Indicatieve Pipingberekeningen
- 4.b - 2.3 Deelgebied Noordoost 1 - Voorstel Oplossingen Ruimtelijke Visie: overzicht Q
detailkaarten
- 4.c - 2.4 Deelgebied Noordoost 2 - Voorstel Oplossingen Ruimtelijke Visie: overzicht Q
detailkaarten
- 4.d - 2.5 Deelgebied West 1 - Voorstel Oplossingen Ruimtelijke Visie: overzicht Q
detailkaarten
- 4.e - 2.6 Deelgebied West 2 - Voorstel Oplossingen Ruimtelijke Visie: overzicht Q
detailkaarten

RUIMTE VOOR DE RIVIER PLUS

- 4.f - 2.7 Deelgebied Noordoost 1 - Maatregelen vanuit DPR: tabel en overzichtskaart
Voorstel Maatregelen Ruimtelijke Visie: tabel, overzichtskaart en detailkaarten
- 4.g - 2.8 Deelgebied Noordoost 2 - Maatregelen vanuit DPR: tabel en overzichtskaart
Voorstel Maatregelen Ruimtelijke Visie: tabel, overzichtskaart en detailkaarten
- 4.h - 2.9 Deelgebied West 1 - Maatregelen vanuit DPR: tabel en overzichtskaart
Voorstel Maatregelen Ruimtelijke Visie: tabel, overzichtskaart en detail kaarten

Bijlage 5. Zoetwatervoorziening rivierengebied en zandgronden in Noord-Brabant

Bijlage 6. Concept kaart NL – Ambities per zoetwaterregio

Bijlage 7. Concept kaart NL – Zoetwater korte termijn maatregelen tot 2028, op weg naar ambities 2050

Bijlage 8. ‘Strategieën voor veiligheid en zoetwater’ – Notitie van de stuurgroep Zuidwestelijke Delta t.b.v. de regionale consultatieronde feb-mrt 2013.

Bijlage 9. Paspoorten van de grote wateren:

- 9.a - Legenda
- 9.b - Haringvliet, Hollands Diep en Biesbosch
- 9.c - Volkerak-Zoommeer
- 9.d - Grevelingen
- 9.e - Markiezaatsmeer en Binnenschelde
- 9.f - Oosterschelde
- 9.g - Westerschelde

Bijlage 10. 'Ambities verzilveren in Grevelingen en Volkerak-Zoommeer - Rijksstructuurvisie en Programma Gebiedsontwikkeling', brochure.